

nummer 54, (96-4)

Officieel orgaan

van de

Filatelistenvereniging
"NOVIOPOST"

te

Nijmegen

Verschijnt 4x per jaar

IN DIT NUMMER

*

Vreselijk veel

Verenigingsnieuws

*

Duitse Bahnpoststempels

*

Speciale aandacht voor de Rondzending

inschrijffnummer K.v.K. 40145615

REDACTIE

Redactieadres:

F. v.d. Puttestr. 27
6535 WD NIJMEGEN
TEL. 024-3562711

Expeditie:

J.H.M. Furer

Redactie:

J. Spijkerman
J. Mulder
H. Geurts
A.A.W. Brinkhoff

Tekeningen:

L.P. Straten

AGENDA

3 januari 1997

- Behandeling begroting 1997.
- Poststukken avond.
Zoals gebruikelijk staat de januari avond in het teken van poststukken.
- Dialezing door J. Rijsdijk. Titel: "Geschiedenis van Polen van 900 tot 1914".
- Tentoonstelling van de verzameling van J. Rijsdijk: "Geschiedenis van Polen van 900 tot 1914".

21 januari 1997, Middagbijeenkomst

27 januari 1997, Regionale ruilavond. Op deze avond is de rondzenddienst aanwezig met rondzendboekjes en postzegelboekjes.

7 februari 1997

- Ongeregelde veiling.

Voor meer informatie zie elders in dit blad.

18 februari 1997, Middagbijeenkomst

24 februari 1997, Regionale ruilavond

7 maart 1997

- Dialezing door A. Bakker uit IJmuiden: "Drukfouten in de Nederlandse zegels" (verschil tussen drukfouten - foutdrukken - druktoevalligheden).
- Tentoonstelling van de verzameling van W. Goossens: "Drukfouten Nederland".

16 maart 1997, Postzegel- ruil- en informatie-dag

Voor meer informatie zie elders in dit blad.

18 maart 1997, Middagbijeenkomst

24 maart 1997, Regionale ruilavond

AGENDA

4 april 1997

- Kijkavond voor de grote halfjaarlijkse veiling van zaterdag 5 april 1997.
- Tijdens het wisselen van de veilingkavels: filatelistische quiz.

5 april 1997, Grote halfjaarlijkse veiling

Veiling alleen voor leden. Bezichtiging van de kavels van 10.30 tot 12.00 uur. Aanvang van de veiling 13.30 uur. Over de gekochte kavels is geen opgeld en geen tafelgeld verschuldigd.

13 april 1997, Internationale Postzegelbeurs

- Van 10.00 tot 16.00 uur is in hotel Erica te Berg en Dal de Internationale Postzegelbeurs.

15 april 1997, Middagbijeenkomst

18 april 1997, Regionale ruilavond.

- Op deze avond is de rondzenddienst aanwezig met rondzendboekjes en postzegelboekjes.

2 mei 1997

- Algemene ledenvergadering (jaarvergadering).
- Tentoonstelling van de verzameling van J. Spaargaren: "Van producent tot consument, veeteelt".

20 mei 1997, Middagbijeenkomst

26 mei 1997, Regionale ruilavond

6 juni 1997

- Filatelistische quiz als afsluiting van het seizoen.
- Tentoonstelling van de verzameling van A. Maas: "Zending overzee".
- Tot besluit: gratis presentie verloting met voor iedereen prijs.

AGENDA

17 juni 1997, Middagbijeenkomst

23 juni 1997, Regionale ruilavond

Met uitzondering van de Internationale postzegelbeurs, vinden alle bijeenkomsten plaats in "de Klokketoren", Slotemaker de Bruïneweg (hoek Muntweg), Nijmegen (tel. 024-3552649).

Aanvang middagbijeenkomsten 14.30 uur, zaal open 14.00 uur.

Regionale ruilavonden van 19.30 uur tot 22.00 uur.

Aanvang gewone bijeenkomsten 20.00 uur, zaal open 19.00 uur.

Op alle gewone bijeenkomsten is er een veiling met goede kavels. Daarnaast is er een presentie, bis en gewone verloting.

NOVIOPOSTJE

Aangeboden: Duitsland na 1945(Bund, Berlijn, DDR) te koop, of ruilen tegen Nederlandse zegels. R. van Aalten, Schijndelstraat 13, 6844 GL Arnhem.

**Voor al uw bouwactiviteiten
eerlijk en degelijk vakwerk**

Henny van Rooijen
024-3234447

Geert Arnts
0481-433487

Nederlandse Postzegels zijn het verzamelen waard

De makkelijkste manier van verzamelen
De postzegelcollecties van PTT Post

ptt post

Voor informatie:

De Verzamelservice van PTT Post

Postbus 30051, 9700 RN GRONINGEN. Telefoon: 050-586 12 34

Jeugd

Onze vereniging kent een afdeling jeugd. Tot op heden heeft de leiding van deze afdeling al materiaal van onze leden ontvangen waar zij hen hartelijk voor bedankt. Maar de jeugd kan niet eeuwig met dit materiaal doen. Begin het jaar goed en als u bezig bent om opruiming te houden in uw overvloedig materiaal, denk dan aan hen. Zij zijn de toekomst van de vereniging. Geef het materiaal aan de jeugdleider of breng het zelf naar een van de bijeenkomsten. In het laatste geval kunt u dan zelf zien hoe goed alles besteed wordt. De bijeenkomsten van de jeugdafdeling zijn van 19.00 tot 20.30 uur op:

10 januari	11 april
14 februari	16 mei
14 maart	13 juni

Een voorspoedig 1997

Het jaar 1996 is bijna verleden tijd. Het was weer een goed jaar. Een jaar met veel activiteiten en veel medewerking van de leden. We verwachten dat dat het komende jaar niet anders zal zijn. Er wordt weer een nieuwe activiteit georganiseerd: de Postzegelruil- en informatiedag. Zoals blijkt zit het bestuur met haar commissies niet stil.

We hopen dat het afgelopen jaar u allen gebracht heeft wat u er in het begin van het jaar van verwacht had. Mocht u getroffen zijn door tegenslagen, dan wensen we u veel sterkte bij het verwerken hiervan.

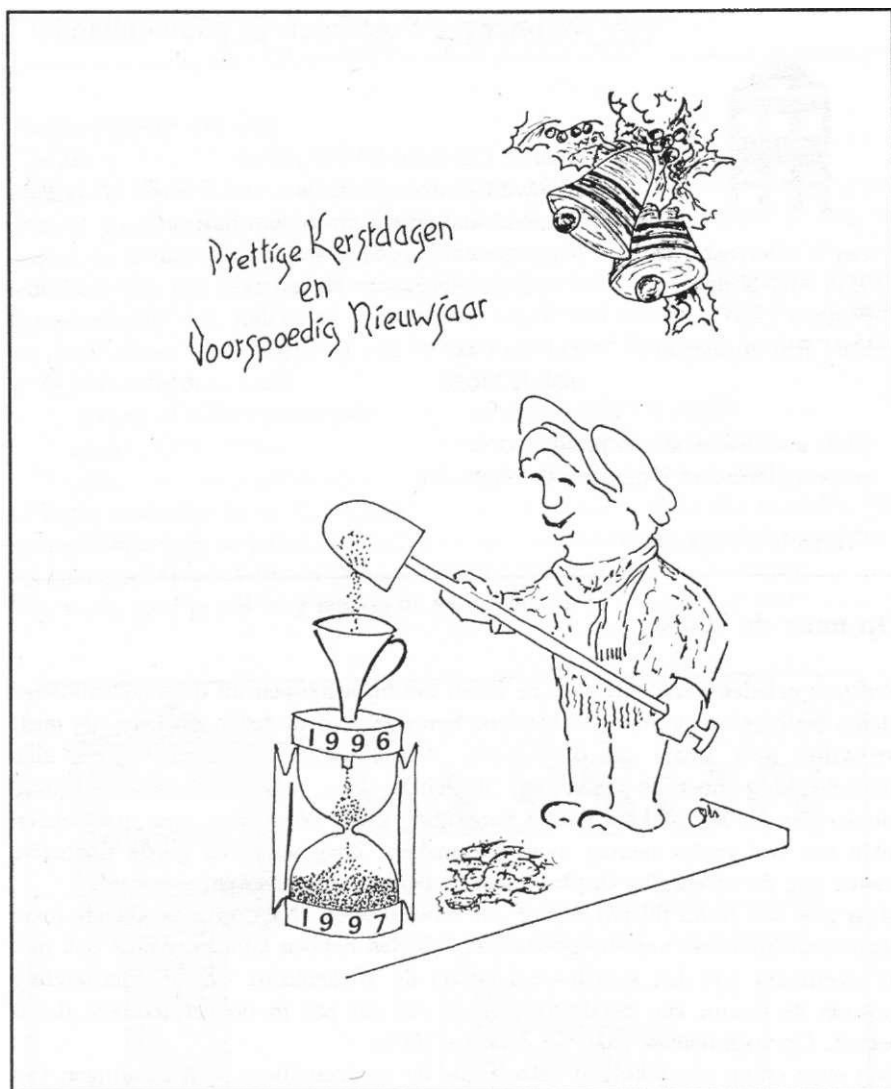
We wensen u en uw huisgenoten een zeer voorspoedig nieuw jaar en het allerbeste, zowel thuis als in uw werkkring, maar bovenal een goede gezondheid. Daarnaast wensen we dat u een prachtig filatelistisch jaar zult meemaken met veel plezier bij de deelname aan onze activiteiten.

Nogmaals een voorspoedig 1997.

Het bestuur

Veiling

Inzenden voor de volgende Grote Veiling kan tot uiterlijk 8 februari. Help de veilingmeester en maak gescheiden lijsten voor losse nummers en stockboeken etc.

Ook dit jaar weer de vertrouwde nieuwjaars wens getekend door de heer L.P. Straten. De volledige redactie sluit zich hierbij aan wenst u en de uwen een zeer goed jaar toe.

Nijmeegse Postzegel- & Muntenhandel

van Welderenstr. 16
6511 MK Nijmegen
Postbus 1524
6501 BM Nijmegen

Nieuwe CD-Rom NVPH junior	f 29,95
Nieuwe CD-Rom Nederland met O.G.D.	f 39,95
Nieuwe catalogus Zonnebloem Indonesie	f 19,90
Nieuwe catalogus Speciale verzamelgebieden Nederland	f 19,90

Tel. en Fax
024-3224636

Oude ansichtkaarten en prenten
gespecialiseerd in Nijmegen en omgeving

Tevens telefoonkaarten

Op naar de 100%

Een jaar geleden verzochten we de leden om bij aankopen uit de rondzenddienst kleine bedragen niet direct te betalen. Een deel van de leden doet dat al, maar we willen naar 100% van onze leden. Wat is namelijk het geval. Voor elke overschrijving moet de vereniging 50 cent betalen. Als het te betalen bedrag minder dan fl. 5,- is, kost dat de vereniging geld. Wacht dus even met betalen tot u een wat groter bedrag moet overmaken. Zorg voor een goede financiële positie van de vereniging in plaats van de banken te sponsoren.

Maar hoe hou je nu bij dat je nog iets moet betalen? Niet op zoekrakende losse papiertjes. Sinds we van die goede wasmiddelen hebben kunnen we het ook niet op overhemd boorden schrijven. Laat op de aftekenkaart van de rondzending gewoon de datum van betaling open en vul dat pas in op het moment dat u betaalt. Op zo'n manier gaan we naar die 100%.

Nog even enige opmerkingen betreffende de rondzenddienst. Bij betalingen van de rondzending heeft u op het overschrijvings formulier alleen het nummer van de zending en uw lidnummer te vermelden. Mocht u het toch niet zien zitten om te wachten met een betaling, dan mag u ook contant op een verenigings avond betalen. Een andere mogelijkheid is een "rekening courant" aanvragen. U ziet wel dat wij u op alle mogelijke manieren van dienst willen zijn.

FIL. VER. "NOVIOPOST"

Ongeregelde veiling

Tijdens de bijeenkomst op vrijdag 7 februari 1997 vindt de volgende "ongeregelde veiling" plaats. Deze veiling is niet meer uit ons programma weg te denken en is dan ook dit jaar weer opgenomen.

Ieder lid mag per persoon maximaal 10 kavels inleveren. Dit is gedaan om te garanderen dat ook inderdaad grote kavels ingeleverd worden. Wat verwachten wij zoal? Geen losse zegels of een enkele serie, maar filatelistisch materiaal in grote hoeveelheden, zoals:

zakken of dozen postzegels

stapels tijdschriften

pakketten rondzendboekjes

insteekboeken vol zegels

dozen of stapels poststukken

ander filatelistisch materiaal

U heeft ruimschoots de tijd tijdens de komende natte of koude maanden om kisten/kasten leeg te halen, de zolder of andere ruimten in huis uit te mesten, het materiaal te bundelen en klaar te maken voor de ongeregelde veiling.

Wie weet, vind je ook nog iets op de veiling dat in je verzameling past.

POSTZEGELVEILING PASSON

INKOOP - VERKOOP - TAXATIE
POSTZEGELS - OUDE KAARTEN EN BRIEVEN - MUNTEN
OOK TAXATIE AAN HUIS, BELT U ONS GERUST

Voor meer informatie:

Keizershof 17 - 6834 DG Arnhem - Tel. (026) 321 00 13
Postbus 30295 - 6803 AG Arnhem

Opnieuw thematische verzamelaars

Gedurende 1996 zijn in de maanden januari, april en oktober bijeenkomsten georganiseerd voor de thematische verzamelaars uit onze vereniging. Ook in de komende tijd zullen er geregeld bijeenkomsten zijn.

Het afgelopen seizoen was voor de deelnemers een succes. Van diverse zijden hebben we vernomen dat er nog verzamelaars zijn die helaas niet op de geplande avonden aanwezig konden zijn wegens (andere) werkzaamheden. Daar gaan we iets aan doen.

We nodigen alle thematische verzamelaars van onze vereniging uit voor een bijeenkomst. Op deze bijeenkomst vertellen we ze dan hoe je een thematische verzameling opzet. Hoe je uit een steeds maar groeiend aantal zegels met hetzelfde motief een leuke verzameling opzet die ook de moeite waard is om aan kennissen/vrienden/medeleden/huisgenoten te laten zien. Een verzameling die iets voorstelt, iets te bieden heeft. Een verzameling die niet uit aantallen zegels, maar uit uitgewerkte kennis bestaat.

Hoe vinden we een geschikte datum/data? Dat doen we als volgt: iedereen die de bijeenkomst wil bijwonen meldt dit, onder opgave van meerdere data, aan de thematische begeleiders

P. v.d. Grijp 024-3440710 J. Diesveld 0315-652179

J. Toussaint 024-6841851

bij voorkeur voor 1 januari 1997. Alle aspirant-deelnemers ontvangen daarna bericht van de gekozen datum.

Rondzending automaatboekjes Nederland

Omdat er in de afgelopen tijd enkele keren fraude is geconstateerd bij in omloop zijnde rondzendboekjes met automaatboekjes (een dure variant verwisselen met een veel goedkopere) waren we genooddaakt om naar een andere oplossing te zoeken wat betreft rondzending daarvan.

Vanaf heden zijn deze boekjes regelmatig in te zien op de clubavonden en is het ook mogelijk om een zending aan te vragen bij een van de volgende personen

J Reerink, Hillekensacker 20-45 te Nijmegen, telefoon 024-3779202

L v.d. Sloot, Winkelsteegseweg 16 te Nijmegen, telefoon 024-3551815.

Op een van deze adressen zal de zending verkrijgbaar zijn.

Het in uw verzameling geïnvesteerde kapitaal kan door bijv. lekkage, brand of diefstal verloren gaan. Dan is er geld, soms veel geld nodig om een nieuwe collectie op te bouwen.

A VAN DE HOEF

VERZEKERINGSWINKEL

Postbus 309, 6500 AH Nijmegen
Telefoon (024) 3226585-3233465
van Oldenbarneveltstraat 23,
6512 AS Nijmegen

Rondzendingen, het zal je maar gebeuren

Tijdens ons werk voor de rondzenddienst worden we regelmatig geconfronteerd met werkelijk de meest vreemde voorvallen en gebeurtenissen, gekke fouten en soms ook gewoon heel begrijpelijke dingen. Soms levert het een glimlach op, dan weer een trieste blik. Het wordt tijd om eens enkele van die dingen aan U voor te leggen, ook al omdat het vaak om zaken gaat die ons allen kunnen gebeuren.

Een bloemlezing.

Onlangs kwam er een boekje terug waaruit een lid aanvankelijk een zegel had genomen, het vakje had gestempeld, vervolgens het stempel weer had doorgestreept en de zegel teruggeplakt met **plakband**.

Interessanter wordt het wanneer je wordt gebeld om advies. De vraag: "Ik wil het hele boekje wel. Wat moet ik doen?". In zo'n geval bedenk je ter plekke dat dan maar alleen de lege kaft kan worden ingeleverd.

Bij het afstempelen van vakjes gebeuren ook gekke dingen. Iemand stempelt behalve het vakje van de gekochte zegel ook maar even de zegel ernaast mee. Die was daarvoor nog ongebruikt en heeft nu een schaars rood stempel gekregen. Dat rode stempel is toch soms een probleem. Goedkope inktsoorten slaan dwars door het papier en veroorzaken op de volgende pagina rode vlekken op, natuurlijk, een dure ongebruikte zegel. Ook is deze inkt agressief voor uw

stempel. Denk daarbij maar eens aan die onleesbare vlekken die een nummer moeten voorstellen. (Wist U dat er altijd een nieuw **stempel** is aan te vragen?)

Of die stempeling onder een Hawidstrook die onveranderlijk slechts een grote blauwe vlek achterlaat. Ach, ook een sektiehoofd stempelt wel eens een andere zegel mee.

En er was eens een heel boekje zoek, nergens te vinden, niet aangetroffen.

We hadden ons al bij het verlies neergelegd toen een lid plotseling met het boekje op de proppen kwam. Weer opgedoken zullen we maar zeggen.

Dat iemand voor een zegel met een prijs van (tamelijk onleesbaar) f 25,- slechts 25 cent had opgeschreven begrijpen we wel, maar dat je voor een zegel van 15 cent rustig f 15,- betaalt kan er weer wat moeilijker in bij ons.

Dan was er dat lid dat moeite had met de wel erg hoge prijs van enkele zegels en **in het boekje** een halve bladzijde schreef over de onbetaalbaarheid voor iemand met een WAO-uitkering. In de problematiek konden we ons geheel vinden, maar dat hoort niet thuis in een rondzendboekje waarvan niet wij de prijs bepalen, maar de inzender (deze is overigens gewezen op de wel erg optimistische prijzen).

Het meest tragisch echter zijn de zaken van de **losse handjes**. Er zijn er steeds weer die niet van andermans spullen kunnen afblijven en zegels verwisselen, kapotte zegels terugplakken of in een geval zelfs een kopie van de zegel (zwart ongetand, Frankrijk no. 3a).

Nieuwe mode bij de oplichters is om maar meteen **twee hele pagina's** uit een boekje te halen (zonder dit te melden). Het is dus zaak om **steeds de pagina's te tellen**. Wat we nog bedachten is dat iemand misschien iets heeft geknoeid op dure zegels en dat zo heeft willen oplossen. In zo'n geval van ongeluk is er met ons best een oplossing te vinden zonder crimineel te moeten worden. Want natuurlijk maakt een ieder wel eens een foutje.

Wordt (ooit) vervolgd.

Hulp Rondzendingen

Tijdens de afgelopen zomervakantie deed zich het probleem voor dat diverse werkzaamheden met betrekking tot het afhandelen van het afgelopen seizoen en het weer opstarten van een nieuw postzegeljaar op een plek samenkwamen.

Gevolg was dat er hulp nodig bleek om de nieuwe zendingen voor het seizoen 1996/97 op tijd klaar te hebben.

Ik was dan ook bijzonder gelukkig met de hulp van L v.d. Sloot en J Furer die in eendrachtige samenwerking meer dan 120 zendingen voor roulatie gereed hebben gemaakt. Heren, hartelijk dank daarvoor namens iedereen. JR

Postzegel-ruil- en informatie-dag

Zondag 16 maart 1997

van 10.00 tot 17.00 uur

informatiestand Noviopost

- alle diensten van de vereniging
- verenigingsorgaan Novioposta
- maandblad "Philatalie"

Tentoonstelling

- thematische verzameling
- landenverzameling

Dia-lezingen

filatelistische dialezingen over
interessante en populaire onderwerpen

Handelaren

- plaatselijke handelaren
- grotere landelijke handelaren

Jeugdhoeck/activiteiten

- ruimte om te ruilen
- dubbeltjes hoek
- spelen/wedstrijd

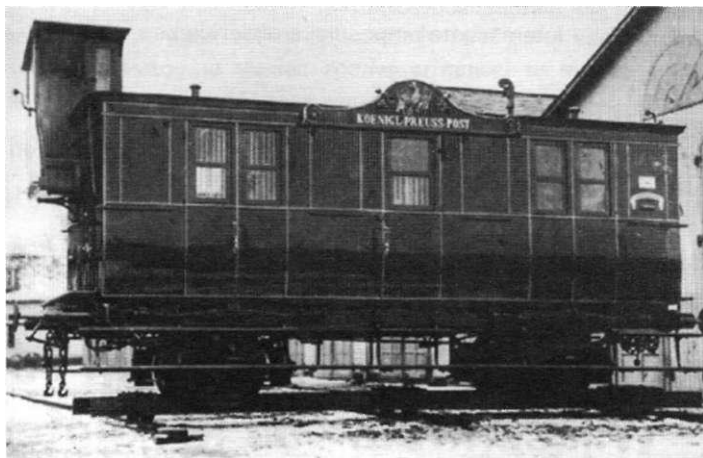
In alle zalen van
Wijkcentrum "de Klokketoren"
Slotemaker de Bruïneweg (hoek Muntweg), Nijmegen

Duitse Bahnpost

In Nederland is het sorteren en stempelen van post in de trein gestaakt, maar in Duitsland gebeurt het nog steeds. De in Duitse treinen gebruikte stempels heten Bahnpoststempels. Gezien de historie van Duitsland is het gebruik van verschillende typen nogal complex. In het eerste deel van dit artikel zullen de hoofdlijnen van het gebruik van de stempels uit de doeken worden gedaan. Daarnaast wordt gekeken naar nevenaspecten zoals aantekenstrookjes. Vanwege de vele grensverschuivingen is er een interessant gebruik van Bahnpoststempels te vinden. In het tweede deel gaan we daarop in. Daarnaast kijken we met een scheefoog naar grensoverschrijdend postvervoer.

1 Enig historisch overzicht

Nadat de spoorwegen hun intrede hadden gedaan werd, zoals eigenlijk overal, post met de trein vervoerd. Naarmate het spoorwegnet groeide sloten spoorlijnen op elkaar aan en ontstonden er knooppunten. Op deze knooppunten werd de post op het stationspostkantoor afgegeven en daar opnieuw gesorteerd. Soms werd de post van de ene naar de andere trein overgebracht. Het opnieuw sorteren kostte natuurlijk enige tijd en deze tijd nam toe naarmate het postvervoer groeide. Daardoor kon niet altijd de post met de eerst mogelijke trein mee.

aft 1 Pruisische Bahnpostwagon uit ongeveer 1860

aft 2 Binnenkant moderne Bahnpostwagon

De Pruisische Generalpostmeister Carl Friedrich Ferdinand von Nagler merkte dan ook op dat "reizigers tegenwoordig sneller op de plaats van bestemming zijn dan brieven". Dat kon natuurlijk niet in zijn ogen. In een schrijven aan het Preußische Eisenbahn-Kommissariat Köln in januari 1849 staat dat een goede doorzending slechts mogelijk was als de brieven reeds gesorteerd waren voor een aansluitende trein vertrok. Als de tijd daarvoor op de stationspostkantoren niet toereikend was, moest het sorteren in de trein gebeuren. De aanzet voor de Bahnpost was gedaan.

In Engeland maakte men al langer gebruik van postwagons waarin men stempelde en sorteerde en ook in België gebeurde dat. Er was al eens met een scheef oog naar België gekeken en er was enige ervaring opgedaan op het traject Verviers-Aachen. De Pruisische beampten mochten met de Belgische postwagon mee, die dan ook tot Aachen doorreed in plaats van tot de Belgische grens.

Over het getouwtrek tussen post en spoorwegen betreffende financiële vergoedingen, aanschaf van postwagons en dergelijke zullen we het hier maar niet

hebben. Dat alles geregeld werd, blijkt uit het feit dat op 1-5-1849 de eerste postwagons met beambten aan de slag gingen. Zo'n postwagon heette in eerste instantie "Post-Speditions-Bureau". Vanaf 1856 "Eisenbahn-Post-Bureau" en in 1875 werd het "Bahnpost".

In de beginperiode van de Bahnpost bestond Duitsland uit een aantal staten die elk hun eigen gang gingen. Samenwerking tussen de staten liep niet altijd van een leien dakje. Na de veroveringsoorlogen van Pruisen en de oprichting van het Norddeutscher Postbezirk op 1 januari 1868 begon er enige structuur te ontstaan in de postorganisatie. Naast het Norddeutscher Postbezirk waren er alleen nog de staten Baden, Württemberg en Beieren. Op 1 januari 1872 sloot ook Baden zich bij de Norddeutsche Bond aan en kwam het tot het Deutsche Reich.

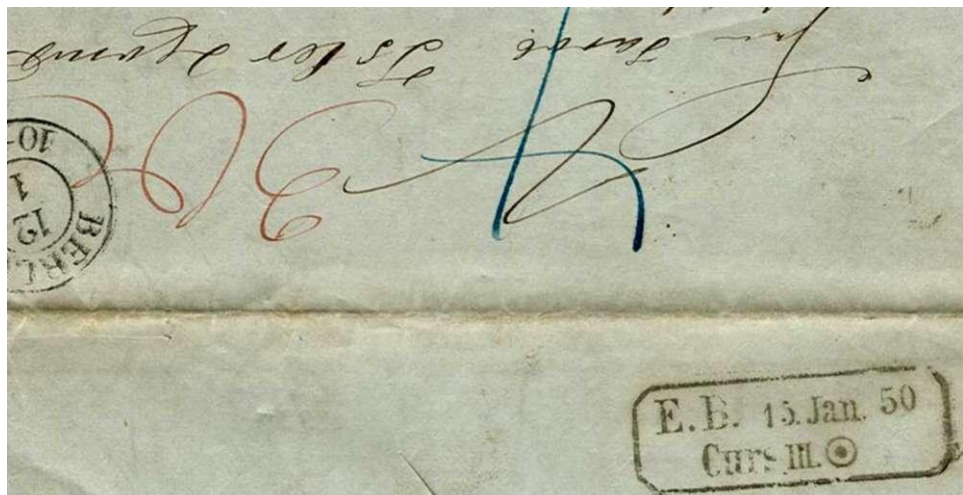
Na de Eerste Wereldoorlog werd de Weimar republiek opgericht en vanaf 1 april 1920 bestond er nog maar één postorganisatie in Duitsland. Na de Tweede Wereldoorlog werd Duitsland in twee delen gesplitst om vervolgens in 1990 weer te worden samengevoegd. Wat de toekomst voor ons in petto heeft, weten we niet, maar na het uiteenvallen van de USSR zijn er al heel voorzichtige stemmen opgegaan om het Russische deel van Oost Pruisen bij Duitsland te voegen.

2 De Duitse staten

In het vorige hoofdstuk schreven we al dat elk van de Duitse staten zijn eigen gang ging. We zullen van een paar staten wat voorbeelden bekijken om een idee te krijgen hoe men te werk ging. Daarna pakken we de draad weer op om de hoofdlijn te volgen.

2.1 Baden

In deze staat was men al vrij snel met het vervoeren, stempelen en sorteren van post in de trein. Het traject Heidelberg-Schlingens eindigde vlak bij Basel en was dus van belang voor de post naar Zwitserland. Op dit traject werd een rechthoekig stempel gebruikt (afb 3). In het stempel staan de letters E.B., een afkorting van Eisenbahnpostexpeditionen Bureau. Elke rit werd aangeduid met een Romeins cijfer achter het woord **Curs**. De tekens ○ en * gaven aan of het om een heen- of terugreis ging. Als er meer spoorlijnen komen, gaat men rondstempels gebruiken met daarin twee plaatsnamen, die van begin- en eindpunt van het traject.

afb 3 Brief van Berlin naar Wohlen in Zwitserland met E.B. Bahnpoststempel

2.2 Beieren

In eerste instantie gebruikte men in Beieren voor de Bahnpoststempels van het type molenrad met het nummer 406. Omdat op elk traject stempels met dit nummer werden gebruikt, is het niet mogelijk om van deze stempels het traject te bepalen. Daarna heeft men stempels gebruikt met daarin de tekst K.B. BAHNPOST (Königliche Bayerische Bahnpost). In het stempel staan tevens afgekorte plaatsnamen (afb. 4). Bij deze afkortingen is men niet consequent geweest. De letter M kan zijn München of Mühldorf terwijl München ook wordt afgekort met de letters Mchen. Omstreeks 1920 heeft men rechthoekige stempels vervaardigd met daarin de volledige plaatsnamen van het traject.

afb 4 Beiers K.B. Bahnpoststempel van het traject Lind-Agsb (Lindau-Augsburg)

2.3 Thurn und Taxis

afb 5 Bahnpoststempel
Frankfurt a M-Bingen

De postdienst van Thurn und Taxis verzorgde de post voor een aantal kleine staten in Duitsland. In andere staten was de post in handen van de regering en kon via wetten een aantal zaken worden afgedwongen. Thurn und Taxis moest echter zelfstandig met de spoorwegen gaan onderhandelen en dat viel niet mee. In sommige gevallen mocht de post van Thurn und Taxis tegen betaling met de Bahnpost wagons van andere staten, zoals Pruisen, meerijden als die door het postgebied van Thurn und Taxis gingen. Thurn und Taxis gebruikte ronde stempels met daarin het woord BAHNPOST en de plaatsnamen van het traject (afb 5).

2.4 Württemberg

Na enig experimenteren ging men in Württemberg rondstempels gebruiken met daarin de tekst K. Württ Bahn-post (afb 6). De trajecten werden aangeduid met een nummer. Soms staat dit nummer in de binnencirkel, in andere gevallen staat het achter de letter Z (van Zug) in de datumbalk.

afb 6 Bahnpoststempel Württemberg

2.5 Andere staten

In de meeste gevallen zijn er stempels gebruikt met daarin de plaatsnamen van het traject. Er zijn diverse stempelvormen zoals enkelring, dubbelring, rechthoekig, rechthoekig met afgeronde hoeken of gewoon tekst en datum.

3 Pruisen en het Norddeutscher Postbezirk

We zijn weer terug bij de eerste Bahnpost in Pruisen. Aanvankelijk werden diverse stempeltypen gebruikt. Bekend zijn de stempels bestaande uit vier ringen en in het midden een nummer. Later kwamen er rechthoekige stempels met daarin o.a. plaatsnamen van de eindpunten van het traject. In 1859 kwam er een stempeltype dat het tot 1884 zou uithouden. Het stempel bestaat uit drie regels (afb. 7). De bovenste en onderste regel zijn de plaatsnamen van de eindpunten van het traject. Op de middelste regel staat de dag, de maand en in Romeinse cijfers het ritnummer. Zoals ook bij latere stempels het geval is, geven de twee plaatsnamen alleen maar het traject aan. De richting tussen de plaatsen wordt bepaald door het ritnummer zoals in het spoorboekje vermeld.

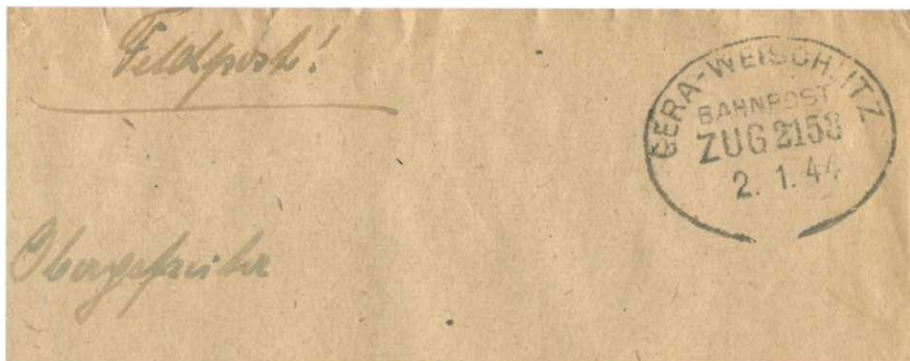

afb 7 Drie regelig Bahnpoststempel van het traject Saarbrücken - Coeln a Rhein met handgeschreven "Übernahmevermerk" Hillesheim

Nadat het Norddeutscher Postbezirk van start is gegaan, wordt dit type stempel in het gehele gebied ingevoerd. De sterke invloed van Pruisen zal daar wel een beslissende rol in gespeeld hebben.

In 1884 komt er een nieuw stempeltype in gebruik (afb 8). Het is een ovaal stempel met daarin de tekst **BAHNPOST** en de plaatsnamen aan de eindpunten van het traject. Onder het woord **BAHNPOST** staat de letter **Z** of het woord

ZUG met daarachter een nummer. Tenslotte daaronder de datum. Dit stempeltype blijft vrij lang in gebruik.

afb 8 Ovaal Bahnpoststempel van het traject Gera - Weischlitz gebruikt in 1944

In 1908 komt er een nieuw ovaal type (afb 9). Dit type is platter dan het voorgaande en heeft een iets andere indeling. ZUG, nummer en datum staan nu op een regel. Het stempeltype behoort tot de 'die-hards' want het heeft twee wereldoorlogen overleefd en is heden ten dage nog in gebruik. De invoering van dit stempeltype is geleidelijk gegaan. Het oude stempeltype is tot in de dertiger jaren terug te vinden. Zelfs tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft men ze nog gebruikt.

afb 9 Modern ovaal Bahnpoststempel van het traject Frankfurt(Main) - Stuttgart

Na 1945 wordt Duitsland verdeeld in een oostelijk en een westelijk deel. In beide delen is het platte ovale stempeltype in gebruik gebleven. Het grote voordeel hiervan is dat na de hereniging in 1990 de stempeltypen niet meer op elkaar afgestemd behoeften te worden.

Als Beieren in 1920 postaal tot Duitsland gaat behoren, is men net bezig voor de Bahnpost een nieuw stempeltype in te voeren. Het zijn rechthoekige stempels (afb 10), die bestaan uit twee blokken. In het bovenste blok staan de plaatsnamen aan de eindpunten van het traject en BAYERISCHE BAHNPOST. In het onderste blokje staat ZUG, treinnummer en datum.

Bij de overgang in 1920 wordt het woord BAYERISCHE uit het stempel gehaald. Er zijn zelfs nog nieuwe stempels van dit type gemaakt met alleen het woord BAHNPOST. Bij het nog in gebruik zijnde oude type verdwijnt K.B. uit het stempel. Deze stempels zijn nog geruime tijd gebruikt totdat ze worden vervangen door het platte ovale type.

afb. 10 Rechthoekig Beiers Bahnpoststempel van het traject München - Salzburg

4 Afwijkingen in stempels

In het ovale stempeltype is het treinnummer een los blokje dat in het stempel kan worden gezet. De afwijkingen die ik gevonden heb zijn:

- a het vergeten te plaatsen van het blokje zodat er geen treinnummer in het stempel staat (afb 11).
- b het blokje is er op zijn kop ingezet zodat het treinnummer op zijn kop in het stempel staat (afb 12).

Een andere afwijking is het vergeten te plaatsen van een van de cijferblokjes van de datum.

Vanwege de Duitse "Gründlichkeit" zullen dit soort afwijkingen niet vaak voorkomen, maar de afbeeldingen tonen aan dat ook de beampten in Duitsland wel eens een fout maken.

afb 11 (links) Ovaal Bahnpoststempel zonder Zugnummer. Afb 12 (rechts) Ovaal Bahnpoststempel met Zugnummer kopstaand

5 Andere sporen van Bahnpost

Elk van de Duitse Bahnposten valt onder een zogeheten Bahnpostamt. Deze Bahnpostamten hebben een nummer. Zo heeft Breslau, waaronder o.a. de spoorlijn Breslau-Oderberg valt, het nummer 5.

Vanuit het buitenland kan ook aangetekende post via een Bahnpost het land binnenkomen. Het is niet altijd zo dat op deze post een R-nummer staat. Vanaf 1 augustus 1875 moet op deze ongenummerde aangetekende post een aanteken-

Registered.

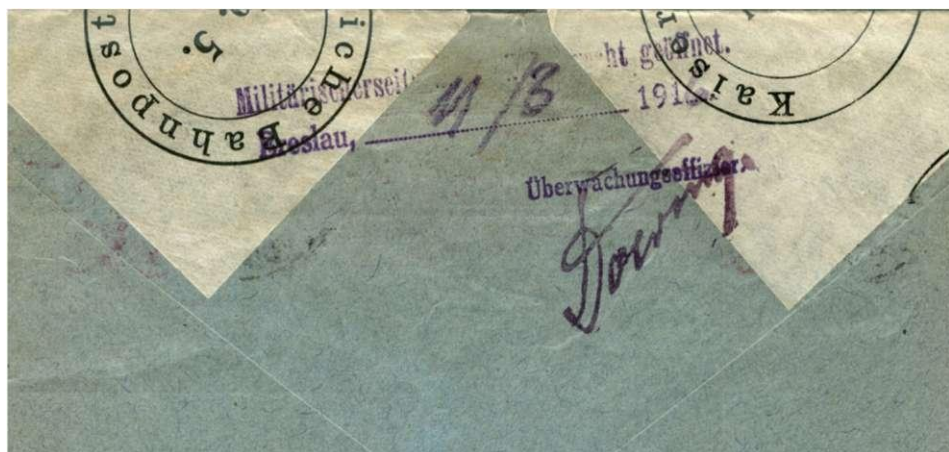
R
A Knapp

G. L. Gauf.
Eschborn

68

R Vom Auslande
über Bahnpost. 10.9

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de post uit het buitenland gecensureerd. In afb 14 zien we een brief uit Sofia die via de Bahnpost Breslau-Oderberg Duitsland binnenkomt. Na censuur is de brief gesloten met twee censuurlabels. Op de labels staat de tekst KAISERLICHE BAHNPOST 5. Bahnpostamt 5 was gevestigd in Breslau.

afb 14 Achterzijde van een brief uit Sofia. Na censurering in Breslau gesloten met labels voorzien van de tekst Kaiserliche Bahnpost 5

6 Grensoverschrijdend postvervoer

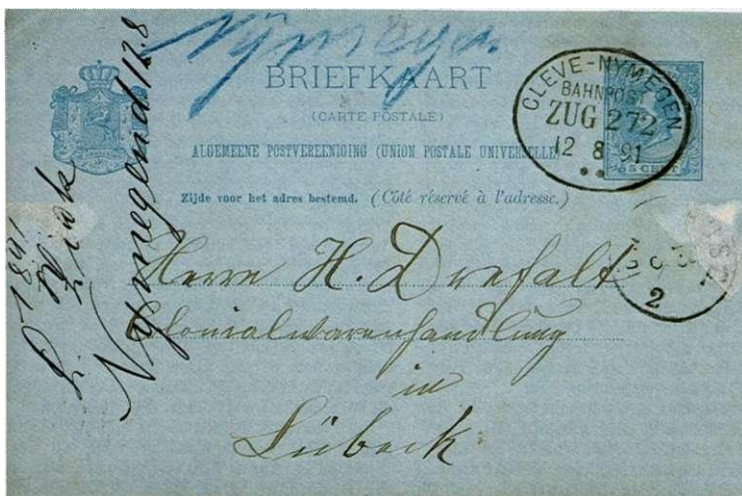
Contacten en verdragen met andere landen zorgden in de beginperiode van de Bahnpost al voor grensoverschrijdend postvervoer. De reeds genoemde lijn Köln-Verviers is daar een voorbeeld van. Bij deze grensoverschrijdende spoorlijnen zien we buitenlandse plaatsnamen in de stempels opduiken. In het volgende hoofdstuk zullen we zien dat niet iedere huidige buitenlandse plaatsnaam ook grensoverschrijdend postvervoer is.

We zullen eens een aantal lijnen onder de loupe nemen. Een belangrijke lijn was Köln-Verviers (afb. 15). Via deze lijn kwam de post binnen die met de boot in Oostende aankwam. Vanuit Oostende gaat de post met een Belgische postwagon naar Venders. Vanaf Verviers kunnen de Duitse beambten aan de slag. De hoeveelheid post wordt in de loop der tijd echter zo aanzienlijk dat zelfs meerdere postwagons niet meer helpen om alle post te stempelen en te sorteren. Van de Belgische autoriteiten krijgt men toestemming om vanaf Oostende Bahnpostwagons met Duitse beambten met de Belgische spoorwegen mee te laten rijden. Door de opkomst van de luchtpost en postvervoer via de havens van Bremen en Hamburg verliest de lijn in de loop der tijd zijn belangrijke betekenis.

afb 15 Drie regelmatig Bahnpoststempel Coeln-Verviers op de achterzijde van een brief naar Londen vanuit Wenen

Eenzelfde verhaal hoort bij de lijn die vanaf Goch via Gennepe en Boxtel naar Vlissingen liep. Ook hier reden de Bahnpostwagens over de Nederlandse rails tussen Vlissingen, waar de boot uit Engeland aankwam, en Goch.

afb 16 Bahnpoststempel op een Nederlandse briefkaart met "Übernahmevermerk" Nijmegen (handgeschreven aanduiding) van het traject Cleve - Nijmegen

Een interessant traject is de onlangs opgeheven spoorlijn Cleve-Nijmegen. Op dit traject worden Duitse Bahnpoststempels gebruikt. Een deel van het traject loopt door Nederland waar de trein in Groesbeek en Nijmegen stopt. In deze plaatsen werd Nederlandse post aan de trein afgegeven. In afbeelding 16 zien we een poststuk waarop de handgeschreven aanduiding Nijmegen en het stempel Cleve-Nijmegen staat. De handgeschreven aanduiding geeft aan dat de post in Nijmegen aan de trein is afgegeven.

Niet alleen in vroeger tijden vond grensoverschrijdend postvervoer plaats. In afbeelding 17 zien we een modern stempel van het traject Dresden-Praha.

af 17 Modern Bahnpoststempel van het traject Dresden - Praha

Het is uiteraard niet mogelijk alle spoorlijnen die in dit hoofdstuk passen te beschrijven, maar de voorbeelden laten zien dat het een interessant gebied is.

7 Trajecten buiten het huidige Duitsland

In vroeger tijden is de grens van Duitsland nogal eens gewijzigd. Stempels met plaatsnamen die niet in het huidige Duitsland liggen kunnen daardoor gezien worden als afkomstig van trajecten met grensoverschrijdend postvervoer. In dit hoofdstuk zal een overzicht gegeven worden van dit type trajecten.

7.1 Elzas-Lotharingen

Na de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 moet Frankrijk Elzas-Lotharingen afstaan aan Duitsland. Na de Eerste Wereldoorlog komt het gebied weer bij Frankrijk. Vele plaatsnamen in het gebied worden verduitsd en het is vaak moeilijk om de plaatsnamen uit dit gebied te herkennen. In afbeelding 18 zien we bijvoorbeeld Markirsch-Schlettstadt wat in het frans St. Maries aux Mines-Selestat is. Een ander voorbeeld staat in Novioposta 30.

afb 18 Bahnpoststempel van het traject Markirsch - Schlettstadt in Elzas-Lotharingen, thans St. Maries aux Mines - Selestat

7.2 Luxemburg

Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt Luxemburg bij Duitsland gevoegd. Er worden Duitse postzegels gebruikt en er worden Duitse Bahnpoststempels ingevoerd. We zien een voorbeeld in afbeelding 19.

afb 19 Bahnpoststempels van het traject Ettelbrück - Echternach in Luxemburg op Duitse zegels

7.3 België

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd België bezet door Duitsland. In die periode werden er Bahnpoststempels geplaatst op de trajecten door België naar Frankrijk.

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog wordt België opnieuw bezet. De Oostkantons worden als Duitssprekend gebied bij Duitsland gevoegd. Op deze wijze wordt het stempel van het traject Aachen-St. Vikt (afb 20) een Duits traject.

afb 20 Bahnpoststempel van het traject Aachen - St Vikt

7.4 Noord-Sleeswijk

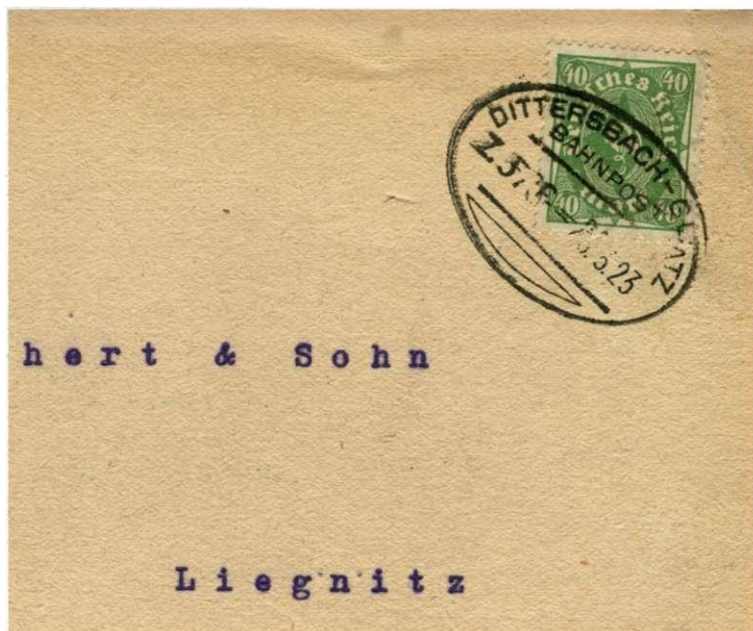
Vanwege een aantal oorlogen heeft Noord-Sleeswijk een tijd bij Duitsland behoord. Het stempel Hamburg-Vamdrup (afb 21) is in dat licht gezien dan niet meer zo vreemd. Vamdrup ligt nu midden in Denemarken maar in die tijd aan de grens net in Denemarken. Uit deze periode zijn er stempels met daarin plaatsen als Hadersleben, Apenrade en Tondern die in Duitsland lagen.

afb 21 Drieregelig Bahnpoststempel Hamburg - Vamdrup

7.5 Polen

Polen is een complex gebied omdat de grenzen van Polen nogal eens wijzigden. Na de Poolse deling in 1795 was er geen Polen meer. De plaatsen kregen Duitse namen en vanwege de grote verschillen in taal zijn de plaatsen vaak niet te herkennen als Poolse plaatsen. Na de Eerste Wereldoorlog ontstaat er opnieuw een Poolse staat maar met andere grenzen dan het huidige Polen. In het gebied dat bij Duitsland hoort tot aan de Tweede Wereldoorlog blijven uiteraard de Bahnpoststempels in gebruik. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is Polen door Duitsland bezet, inclusief het Poolse deel dat daarna bij de Sovjet Unie hoorde en dat nu Wit-Rusland en Oekraïne is. We kunnen dus zeer interessante stempels vinden. Wat te denken van Dittersbach-Glatz (afb 22). Het is een grensoverschrijdend traject van de spoorlijn Detrichov(in Tsjechië)-Kłodzko(in Polen) dat nu niet meer in Duitsland ligt. Zo hebben we trajecten als Greiffenberg-Goldberg, Posen-Genthin en Marienburg-Marienwerder die nogal Duits klinken maar zeer Pools zijn.

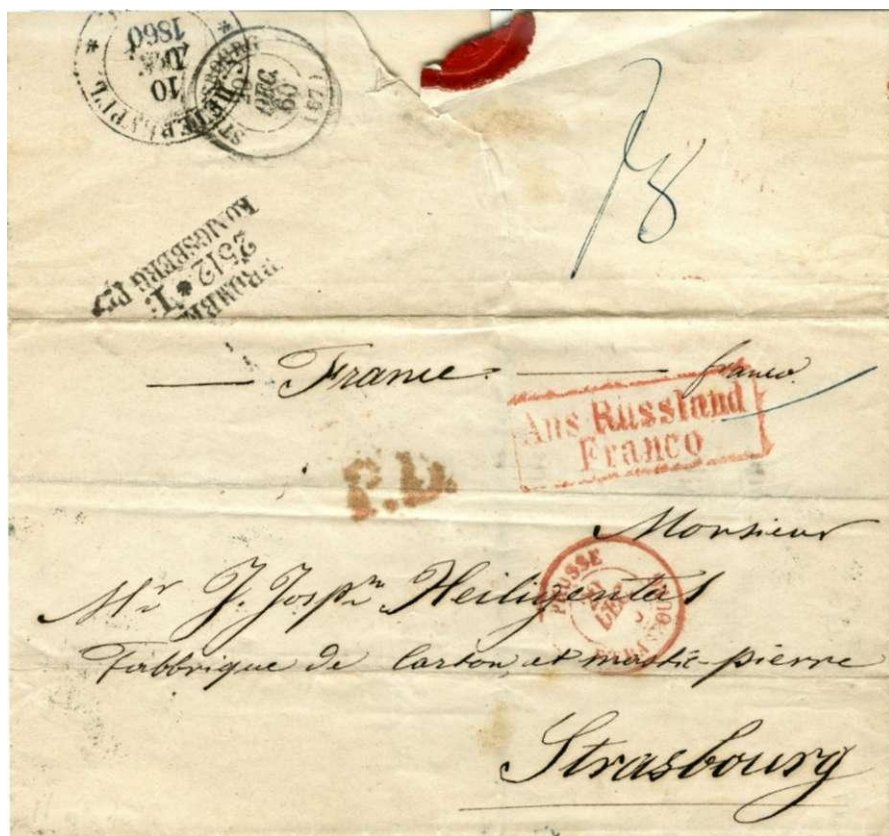

afb 22 Briefkaart met Bahnpoststempel Dittersbach - Glatz, thans Detrichov - Kłodzko

7.6 Sovjet Unie

Over de voormalige Sovjet Unie kunnen we het een en ander zeggen. Het bekendste gebied is het Oost-Pruisische deel dat nu in Rusland ligt. De stad Königsberg was een belangrijk handelscentrum en de post uit Rusland werd vaak via deze stad geleid. In afbeelding 23 zien we een brief met het stempel Bromberg - Königsberg via Bahnpostamt 11. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er Bahnpoststempels gebruikt in het bezette gebied.

J. Mulder

af 23 Brief uit St. Petersburg naar Strassbourg met postverdragstempel Aus Russland Franco in kastje en Bahnpoststempel Bromberg - Königsberg Pr.

Literatuur

Registered labels of the German T.P.O.'s, H. Goldstein, T.P.O. vol. 10 no. 3 may-june 1956, pag. 63-64, 1956.

Spoor en post in Nederland, uitgave Nederlands Spoorwegmuseum Utrecht, pag. 282-287, 1979.

130 Jahre Bahnpost in Deutschland, H. Miosga, Archiv für deutsche Postgeschichte Heft 1/1980, pag. 5-116, 1980.

Die Postbeförderung auf den deutschen Eisenbahnen von den Anfängen bis zur Reichsgründung, Dr. K. Herrmann, Jahrbuch für Eisenbahngeschichte Band 14/1982, pag. 7-32, 1982.

Entstehung und Weiterentwicklung der grenzüberschreitenden deutschen Bahnposten, H. Körting, Archiv für deutsche Postgeschichte Sonderheft 1984, pag. 132-170, 1984.

Eisenbahnen und Postwesen in Thüringen, H. Körting, Archiv für deutsche Postgeschichte Heft 1/1988, pag. 5-102, 1988.

Les relations postales internationales via l'ambulant allemand no 10, sa filiale de Verviers et les ambulants Beiges de l'Est, J. Crustin, 1987.

Thurn und Taxis, vier eeuwen postvervoer, J. Mulder A. Bosman, pag. 28-29, 1991.

Waar ligt de grens?, J. Mulder, Novioposta 30, pag. 26-27, 1991.

*Bloemenmagazijn
en Plantenkas*

bv bloemisterij

AALBERS

hatertseweg 275
telefoon 3550275 nijmegen

FILATELISTEN VER. "NOVIOPOST"

Bestuur

Voorzitter:

J.P. Toussaint, Waterstraat 43
6573 AB Beek-Ubbergen, tel. 024-6841851

Secretaris:

J.G.M. Rademaker, Beethovenlaan 337
6865 DV Doorwerth, tel. 026-3340331

Penningmeester:

M.P.L.C. Vermunt, v. Peltlaan 315
6533 ZT Nijmegen, tel. 024-3553038
Postbankrekening 575462 t.n.v.
Fil. Ver. "NOVIOPOST" Nijmegen

Comissie Aktiviteiten/Veiligen:

H. Pierlo, Bergansiusstr. 13
6523 BV Nijmegen, tel. 024-3225282

Ledenwerving:

Mevr. Th.G. v. Hoogstraten-v. Rijswijk
Zebrastraat 18
6531 TX Nijmegen, tel. 024-3550895

Administratie Rondzending:

A. Thijssen, Postbus 77
6500 AB Malden, tel. 024-3581054

Afdeling Jeugd:

H.M. van Rooijen, Heydenrijckstr. 74
6521 LD Nijmegen, tel. 024-3234447

Redactie NovioPost:

J. Mulder, Hazeleger 218
5431 HT Cuijk, tel. 0485-314047

Utleenadressen catalogi:

Mevr. J.A. Dassel-Nienhuis, (Michel)
Pandastraat 28
6531 VD Nijmegen, tel. 024-3552698
J.A.W. de Graaf, (Yvert)
Malvert 24-26
6538 AP Nijmegen, tel. 024-3440110

NieuwJesdienst Buitenland:

W.R.N.M. Verhoeven, Ericastraat 64
6581 BX Malden
Postbankrekening 5552048 t.n.v. Hoofd
NieuwJesdienst "NOVIOPOST" Nijmegen

Nederlandse FDC-dienst:

M.P.L.C. Vermunt, van Peltlaan 315
6533 ZT Nijmegen, tel. 024-3553038
Postbankrekening 4346530 t.n.v. Ned.
FDC-dienst "NOVIOPOST" Nijmegen

Rondzenddienst

Hoofd Rondzendingen/aanleveren boekjes:

J.M. Rijdsijk, Postweg 37
6523 KR Nijmegen, tel. 024-3221596

Administratie:

A. Thijssen, Postbus 77, 6580 AB Malden
Postbankrekening 2744133
t.n.v. Hoofd Rondzendingen "NOVIOPOST"

Distributie:

J.H.A.A. Reerink, Hillegensacker 20-45
6546 LA Nijmegen, tel. 024-3779202

Subhoofd Oost:

Mevr. M. Dederen, Straalmanstraat 30
6521 JM Nijmegen, tel. 024-3232465

Subhoofd Goffert:

E.J. Hubertus, Luipaardstraat 8
6531 PS Nijmegen, tel. 024-3553735

Subhoofd West:

J.H.A.A. Reerink, Hillegensacker 20-45
6546 LA Nijmegen, tel. 024-3779202

Subhoofd Zuid:

L. v.d. Sloot, Winkelsteegseweg 16
6534 XE Nijmegen, tel. 024-3551815

Subhoofd Maasland-Oost:

J.H. Geneste, Berkenstraat 23
6598 AZ Heyen, tel. 0485-512203

Subhoofd Maasland-West:

G.A.J. Kolman, Akkerslagen 45
5364 RG Escharen, tel. 0486-473868

Subhoofd Ooy polder:

A. Vos, Merelstraat 9
6573 AX Beek-Ubbergen, tel. 024-6842669

Gerichte Rondzendingen Ned. en Overzee:

H.J.M. ten Dam, Kluijskamp 11-33
6545 JE Nijmegen, tel. 024-3781153

Overige Gerichte Rondzendingen:

Mevr. Th.G. v. Hoogstraten-v. Rijswijk
Zebrastraat 18
6531 TX Nijmegen, tel. 024-3550895

Bibliotheek/Rondzending Tijdschriften

H. Janssen, Esdoornstraat 9
6573 WV Beek-Ubbergen, tel. 024-6842703

PR-afdeling

J. v.d. Klei, Weijbroekweg 82
6546 VB Nijmegen, tel. 024-3787735